

Organizacja i taktyka ochrony obiektów

cz. II. Ochrona fizyczna

EDMUND BASAŁYGA

Tematem pierwszej części cyklu była struktura systemu bezpieczeństwa obiektu. Dla przypomnienia – system ten składa się z trzech wzajemnie zależnych elementów strukturalnych: działań organizacyjnych, zabezpieczenia technicznego i działalności ludzi.

Użyte pojęcie „działalność ludzi” dotyczy dużej liczby różnych grup zawodowych związanych z bezpieczeństwem, ale dominującą grupą w systemie bezpieczeństwa obiektów pozostają pracownicy branży ochrony. Jest to duża i zróżnicowana grupa zawodowa, posiadająca branżowe uregulowania prawne i decydująca w znacznym stopniu o jakości działań ochronnych.

Celowe jest więc przybliżenie Czytelnikom problematyki prawno-organizacyjnej tej grupy, a szczególnie pracowników ochrony fizycznej, mniej na ogół znanej w środowisku technicznym. Potrzebę taką dyktuje praktyka usług ochronnych, wskazująca konieczność ścisłego współdziałania pionów ochrony fizycznej i zabezpieczenia technicznego.

Rozważania pracownicze celowo opieram na unormowaniach prawnych, dających podstawy do ujednoczenia słownictwa i zasad działania. Ich znajomość pozwoli też określić nienaruszalne sfery tematyki związanej z ochroną fizyczną.

Ustawa o ochronie osób i mienia¹⁾ określa:

„Zadania ochrony osób i mienia realizowane przez wewnętrzne służby ochrony oraz przedsiębiorców, którzy uzyskali koncesję w zakresie usług ochrony osób i mienia, wykonują pracownicy ochrony...”

Ustawa precyzuje również samo pojęcie „pracownik ochrony”²⁾:

– osoba posiadająca licencję pracownika ochrony fizycznej lub licencję pracownika zabezpieczenia technicznego i wykonująca zadania ochrony w ramach wewnętrznej służby ochrony albo na rzecz przedsiębiorcy, który uzyskał koncesję na prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie ochrony osób i mienia,

¹⁾ Art. 25. ust. 1. ustawy z 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia (tekst jednolity Dz.U. Nr 145/05, poz. 1221)

²⁾ Art. 2. pkt 6) ustawy jw.

Rys. 1

– lub osoba wykonującą zadania ochrony w zakresie niewymagającym licencji.

Ustawowo – **pracownik ochrony to każda osoba wykonująca zadania ochrony**, a nie tylko posiadająca licencję, jak czasem błędnie interpretuje się ustawę!

Ustawa nadaje licencji priorytetowe znaczenie zawodowe w działalności ochronnej, określając ją jako „...**zezwolenie na wykonywanie zadań związanych z ochroną osób i mienia w zakresie wymaganym ustawą**”³⁾.

Pracownicy ochrony bez licencji nie mają określonej specjalizacji. Nadaje ją dopiero licencja I lub II stopnia. Licencjonowanie powoduje tym samym kategoryzację poziomą i pionową pracowników ochrony (rys. 2):

a) kategoryzacja „pozioma”

b) kategoryzacja „pionowa”

Rys. 2

Ze względu na specjalność zawodową Czytelników, w dalszej części pomijam temat pracowników zabezpieczenia technicznego, dobrze znany Czytelnikom, skupiając się tylko na ochronie fizycznej, regulowanej w zasadniczej części

³⁾ Art. 2, ppkt 2) ustawy jw.

ustawą o ochronie osób i mienia. Z tym część pracowników techniki zabezpieczeń może mieć niejakie problemy! Zgodnie z ustawą, pracownik ochrony fizycznej może być zatrudniony (rys. 1) w wewnętrznej służbie ochrony lub w koncesjonowanej firmie ochrony.

Wewnętrzne służby ochrony (dalej WSO), zgodnie z cytowaną ustawą⁴⁾, to „...uzbrojone i umundurowane zespoły pracowników przedsiębiorców lub jednostek organizacyjnych, powołane do ich ochrony”.

Są to formacje niejako „zmilitaryzowane”, przynajmniej z nazewnictwa – „służba”, „wartownia”, „mundur”, „dowódca zmiany” itd.

Szczegółowe unormowania wewnętrznych służb ochrony zawiera rozporządzenie wykonawcze do ustawy⁵⁾.

W WSO mogą pracować tylko pracownicy z licencją ochrony fizycznej I lub II stopnia, w zależności od stanowiska, których jest sześć: • szef ochrony • zastępca szefa ochrony • dowódca zmiany • starszy wartownik-konwojent • wartownik-konwojent • młodszy wartownik-konwojent.

Powyższe stanowiska są oznakowane na pagonach mundurów, których wariantowe wzory zawierają załączniki do ww. rozporządzenia.

Uzbrojenie i amunicję dla WSO przechowuje się „...w wydzielonych wartowniach, uniemożliwiających dostęp osobom postronnym, usytuowanym przy głównych wejściach i wjazdach do obiektu...”

Pracownicy WSO realizują ustawowe zadania ochronne w zasadzie tylko w obiektach i na potrzeby podmiotu, który tę służbę powołał. Jest to ochrona obiektów lub ich elementów oraz konwojowanie mienia własnego. Ustawa dopuszcza jednakże świadczenie przez WSO komercyjnych usług ochronnych „na zewnątrz”, pod warunkiem uzyskania koncesji na poszczególne rodzaje tych usług przez podmiot, który powołał wewnętrzną służbę ochrony.

Koncesjonowane firmy ochrony mogą ustawowo zatrudniać osoby zarówno z licencją pracownika ochrony, jak i bez licencji. Prowadzą działalność gospodarczą w zakresie usług ochrony osób i mienia na ogólnie obowiązujących zasadach, z uwzględnieniem ustawy o ochronie osób i mienia oraz ew. ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych⁶⁾, jeśli prowadzą ochronę imprez. Pracownicy firmy ochrony nie posiadają ustawowych stanowisk i związanych z nimi oznaczeń. Nie ma także słownictwa „mundurowego”, jak w WSO, o czym w jednej z kolejnych części cyklu.

Jak wspomniano wyżej, **licencja pracownika ochrony fizycznej** daje wiele dodatkowych ustawowych uprawnień pracowniczych, których nie ma pracownik bez licencji!! Poniżej komplet tych uprawnień⁷⁾.

Licencja pierwszego stopnia uprawnia do:

– ochrony obiektów (obszarów, urządzeń) podlegających obowiązkowej ochronie,

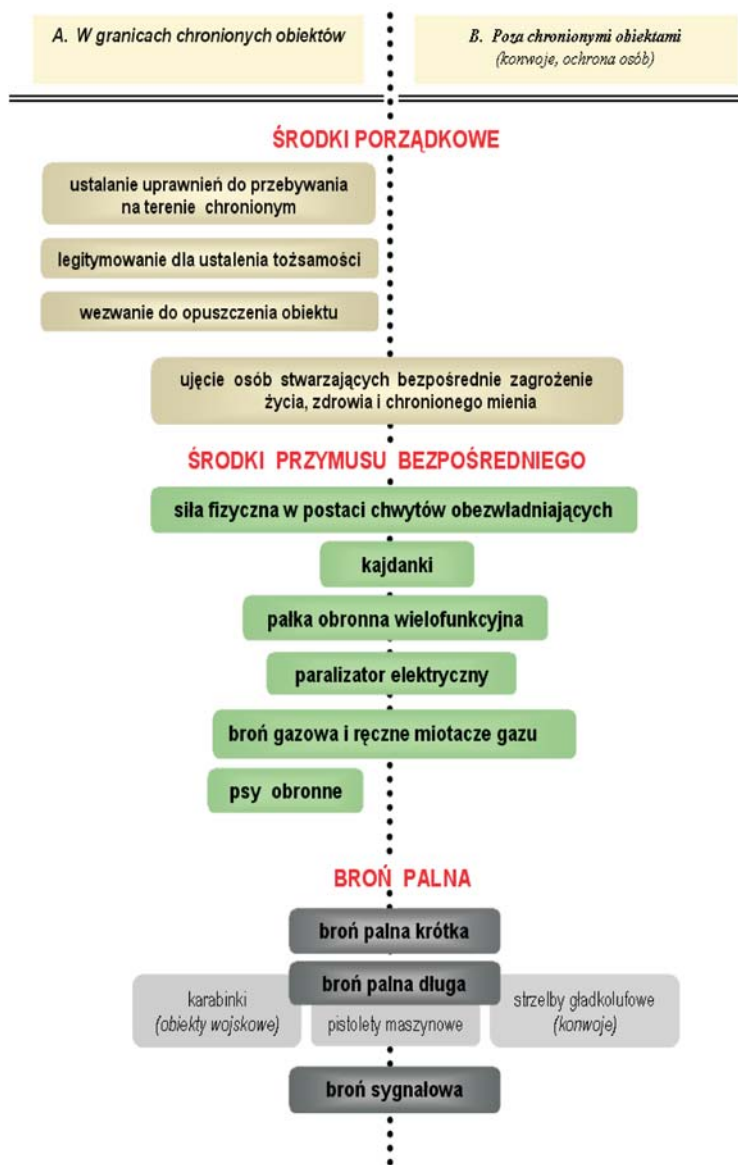
⁴⁾ Art. 2, ppkt 8) ustawy jw.

⁵⁾ § 12 rozporządzenia MSWiA z 17 listopada 1998 r. w sprawie wewnętrznych służb ochrony (Dz.U. Nr 4/99, poz. 31)

⁶⁾ Ustawa z 22 sierpnia 1997 r. o bezpieczeństwie imprez masowych (tekst jednolity Dz.U. Nr 108/05, poz. 909)

⁷⁾ Art. 26, 27 oraz 36 ust. 1 pkt 4 i 5 ustawy o ochronie osób i mienia (tekst jednolity Dz.U. Nr 145/05, poz. 1221)

UPRAWNIENIA PRACOWNIKÓW OCHRONY FIZYCZNEJ

Rys. 3

- konwojowania wartości pieniężnych oraz innych przedmiotów wartościowych lub niebezpiecznych,
- ochrony osób,
- nadzorowania i kontroli pracowników ochrony fizycznej bez licencji,
- stosowania środków porządkowych, środków przymusu bezpośredniego i broni palnej (rys. 3).

Licencja drugiego stopnia zawiera ww. uprawnienia, a ponadto uprawnia do:

- opracowywania planu ochrony,
- organizowania i kierowania zespołami pracowników ochrony fizycznej.

Dodatkowe, ważne w praktyce uprawnienie każdego licencjonowanego pracownika ochrony w obiektach podlegających obowiązkowej ochronie określa art. 42 ustawy, obejmując go **ochroną prawną przewidzianą w kodeksie karnym dla funkcjonariuszy publicznych!**

Szczegółowe zasady i tryb stosowania poszczególnych grup uprawnień zawierają rozporządzenia wykonawcze do ustawy⁸⁾.

W praktyce Czytelnicy często spotykają się z **pracownikami ochrony fizycznej bez licencji**. Dobrze mieć świadomość, że ich uprawnienia są bardzo skromne i ograniczają się tylko do:

- ochrony obiektów (obszarów, urządzeń) niepodlegających obowiązkowej ochronie (!),
- stosowania tylko środków porządkowych (rys. 3).

O zróżnicowaniu uprawnień pracowników ochrony fizycznej należy pamiętać już na etapie planowania zabezpieczenia technicznego, o czym szerzej w kolejnych częściach cyklu. Dla przypomnienia – uprawnienia licencjonowanych **pracowników zabezpieczenia technicznego** określa art. 28 i 29 ustawy.

Ustawa o ochronie osób i mienia z aktami wykonawczymi zawiera jeszcze kolejne unormowania dotyczące pracowników ochrony, warte poznania i uwzględniania także w pracy pionu zabezpieczeń technicznych.

Ubiór i wyposażenie pracownika ochrony to obowiązek pracodawcy:

„...**Art. 20.** *Przedsiębiorca obowiązany jest:*

- 1) *oznaczyć pracowników ochrony w sposób jednolity, umożliwiający ich identyfikację oraz identyfikację podmiotu zatrudniającego;*
- 2) *zapewnić noszenie ubioru przez pracowników ochrony, umożliwiającego ich identyfikację oraz identyfikację podmiotu zatrudniającego w przypadkach, o których mowa w art. 40.*

Art. 21.

1. *Ubiory pracowników ochrony zatrudnianych przez przedsiębiorcę powinny posiadać oznaczenia różniące je w sposób widoczny od mundurów pozostających pod szczególną ochroną lub których wzory zostały wprowadzone na podstawie odrębnych przepisów.*

2. *Identyfikatory i odznaki pracowników ochrony zatrudnianych przez przedsiębiorcę powinny w sposób widoczny różnić się od identyfikatorów i odznak funkcjonariuszy i pracowników służb publicznych”.*

Ustawa określa zaostrzoną odpowiedzialność pracowników ochrony

„...**Art. 50.** *Pracownik ochrony, który przy wykonywaniu zadań przekroczył upoważnienia lub*

⁸⁾ Rozporządzenie RM z 18 listopada 1998 r. w sprawie działań pracowników ochrony... [uprawnienia porządkowe] (Dz.U. Nr 144/98, poz. 933);

Rozporządzenie RM z 30 czerwca 1998 r. w sprawie użycia przez pracowników ochrony środków przymusu bezpośredniego (Dz.U. Nr 89/98, poz. 563)

Rozporządzenie RM z 30 czerwca 1998 r. w sprawie [...] postępowania pracowników ochrony przy użyciu broni palnej (Dz.U. Nr 86/98, poz. 543)

nie dopełnił obowiązku, naruszając w ten sposób dobro osobiste człowieka, podlega karze pozbawienia wolności do lat 5”.

Odrębnym problemem jest **dostępność pracowników ochrony fizycznej do informacji niejawnych**, z którymi to pracownicy zabezpieczenia technicznego mają często do czynienia. Unormowania w tym zakresie zawiera ustawa o ochronie informacji niejawnych⁹⁾, stanowiąca jedyną podstawę regulacji problemu w działalności ochronnej.

Powyższe unormowania oraz praktyka ochronna ukształtowała kilka pracowniczych grup ochrony fizycznej, w zależności od realizowanych zadań:

A. Grupy określone prawnie (z licencją pierwszego i drugiego stopnia):

- pracownicy ochrony fizycznej obiektów,
- konwojenci mienia,
- pracownicy ochrony osób,
- pracownicy nadzoru i kierowania.

B. Grupy nieokreślone prawnie (częściowo licencjonowane, funkcjonujące według potrzeb firmy):

- mobilne zespoły ochronno-interwencyjne (potocznie – załogi, grupy itp.),
- obsady centrów dyspozytorsko-kontrolnych (np. centrów monitoringu),
- nielicencjonowane osoby funkcyjne w obiektach i firmach ochrony (np. kierownicy zmian, dyspozytorzy, dyżurni itd.),
- pracownicy porządkowo-ochronni (dozorcy, portierzy, recepcjoniści, obsługa parkingów itp.).

Przyswojenie powyższych unormowań, uzupełnione znajomością realiów pracowniczych w obiekcie, pozwoli na planowanie optymalne oraz użycie środków i systemów technicznego zabezpieczenia w jednolitym systemie bezpieczeństwa obiektu. W praktyce rzadko dochodzi do planowej współpracy pionu technicznego z pracownikami ochrony fizycznej, zwłaszcza z osobami funkcyjnymi i organizatorami działań ochronnych w obiektach, a szkoda! Podłożem tego stanu rzeczy jest przeważnie niezajomość problemów ochrony fizycznej i traktowanie zabezpieczenia technicznego jako całkowicie autonomicznej i samodzielnej sfery działań ochronnych.

Materiały na temat prawnych aspektów ochrony fizycznej można jeszcze gdzieś znaleźć, gorzej z tematyką organizacyjno-taktyczną. Uzupełnieniu tej luki ma służyć niniejszy cykl, poświęcony od kolejnej części problemom organizacyjno-taktycznym.

Prezentując w nich własne poglądy, serdecznie zapraszam Czytelników do dyskusji i polemiki, wzbogacającej branżę o nowe poglądy i rozwiązania praktyczne, co stanowi podstawowy cel wydawniczy redakcji i autora!

⁹⁾ Ustawa z 22 stycznia 1999 r. o ochronie informacji niejawnych (tekst jednolity Dz. U. Nr 196/05, poz. 1631)